

Arbeidsdepartementet
Einar Gerhardsens plass 3
Postboks 8019 Dep

0030 OSLO

Vår fil: B11-SO08
Vårt arkiv: 402
Saksbeh: Stian Oen

Oslo, 12. desember 2011

Vedr. tiltak for å forebygge og avdekke misbruk av velferdsordninger

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) viser til at det 12. september 2011 ble sendt ut høringsforslag fra Arbeidsdepartementet der det bes om tilbakemeldinger på forslag til tiltak for å forebygge og avdekke misbruk av velferdsordninger. Høringsfristen ble satt til 12. desember.

FFOs SYNSPUNKTER

FFOs synspunkter på de ulike forslagene som drøftes i høringsnotatet om tiltak for å forebygge og avdekke misbruk av velferdsordninger kan oppsummeres i følgende punkter:

- *FFO vil påpeke at innsatsen mot misbruk av velferdsordninger er langt mer omfattende enn innsatsen for å sikre at alle får tilgang til velferdsordningene de har rett på.*
- *FFO er av personvern hensyn skeptisk til at NAV skal få adgang til å gjøre registersamkjøringer i arbeidet med å avdekke misbruk.*
- *FFO er sterkt kritisk til anslaget for misbruk av sykepengeordningen som legges til grunn i høringsnotatet.*

Innsatsen mot misbruk

FFO er vel kjent med at det er god samfunnsøkonomisk lønnsomhet i innsatsen for å unngå misbruk av velferdsordninger. Ressursbruken knyttet til å avdekke og forebygge misbruk utgjør langt mindre enn inntektene dette arbeidet genererer, i form av avsluttede stønadsløp og inndriving av uberettiget utbetalte stønader. I tillegg mener FFO det også er viktig å ha et aktivt arbeid mot misbruk av velferdsordninger fordi det kan ha en positiv effekt på oppslutningen om velferdsordningene våre.

Slik FFO ser det begynner nå likevel arbeidet med å avdekke misbruk av velferdsordninger å bli svært omfattende. Som Arbeidsdepartementet selv redegjør for i høringsnotatet, er eksempelvis antallet anmeldte saker knyttet opp mot uførepensjonsordningen på 21 promille av det samlede antallet mottakere av uførepensjon. Tilsvarende tall for ordningen med arbeidsavklaringspenger er på 44 promille. Dette er ikke høye tall, selv om kronebeløpene som følger av dem isolert sett kan fremstilles slik.

Sammenlignet med mange andre land kjennetegnes det norske samfunnet blant annet ved bredt anlagte og sjenerøse velferdsordninger. Det er derfor en avveining som må ligge til grunn for omfanget av innsatsen for å avdekke misbruk av velferdsordningene som det vi ser i dag, og som det i høringsnotatet foreslås ytterligere opptrappet. FFO mener dette spørsmålet må stilles på bakgrunn av den nærmest fraværende innsatsen NAV legger ned utover sin ordinære informasjons- og rettleidningsvirksomhet, for å sikre at alle som har rett på en eller annen velferdsytelse, faktisk får slik ytelse.

At Arbeids- og velferdsforvaltningen har utfordringer knyttet til å sikre at medlemmer i folketrygden får riktig ytelse til riktig tid er velkjent. Det må være et mål at folk slipper å vente unødig lenge på innvilgelse av ytelser og stønader som loven fastslår at de har rett på.

Personvern hensyn ved registersamkjøring

FFO viser til at det i høringsforslaget tas til orde for samkjøring av registre for systematisk kontroll, i regi av Arbeids- og velferdsetaten. De praktiske konsekvensene av forslaget vil være at det innføres lovhjemmel for at opplysninger fra registre fra en rekke offentlige instanser skal kunne håndteres av Arbeids- og velferdsetaten i det rutinemessige kontrollarbeidet.

FFOs Rettighetssenter, FFOs eget rådgivnings- og kompetansesenter i rettighetsspørsmål som gjelder personer med funksjonshemning og kronisk sykdom, får en jevn strøm av tilbakemeldinger fra brukere som opplever at NAV har håndtert både personopplysninger og sensitive dokumenter på en skjodesløs måte. Dette kan gjelde dokumenter og opplysninger som har blitt gjort tilgjengelige for andre enn de som skulle ha tilgang til dem, at de er oppbevart på en lemfeldig måte, og også at slike dokumenter og opplysninger rett og slett er forlagt.

FFO vil i tillegg vise til at Datatilsynet så seint som i mai 2010 avgav rapport på bakgrunn av kontroll med tilgangsrapport og logging i NAVs fagsystemer. Her konkluderte Datatilsynet blant annet med at NAV

«har store utfordringer med å tilrettelegge alle sine systemer slik at de får tilstrekkelig logging og tilgangsstyring. En konsekvens av dette er at NAV i manglende grad kan avdekke uautorisert lesing eller "snoking" i saksmapper. Det er svært mange i NAV-systemet som har tilgang til personopplysninger om et stort antall personer, og det er uheldig at det er vanskelig eller umulig å avdekke "snoking" i saksmapper.»

Nettsak på Datatilsynets hjemmeside 31. mai 2010

På denne bakgrunn er FFO skeptisk til at det nå skal åpnes for registersamkjøring i regi av Arbeids- og velferdsetaten. Om det skal innføres lovhjemmel for registersamkjøring, bør et minstekrav være at etaten som får anledning til å ta i bruk registersamkjøring over en lengre tidsperiode har fremvist god praksis og kvalitetssikrede rutiner når det gjelder håndteringen av sensitive personopplysninger. En slik beskrivelse er det vanskelig å gi Arbeids- og velferdsetaten i dag.

Om mulige innsparinger på stønadsbudsjettet

Det vises i høringsnotatet til at Proba samfunnsanalyse har anslått at det er mer enn 50 prosent sannsynlig at minst seks prosent av sykepengeutbetalingene kommer som følge av misbruk. Dette tilsvarer i så fall rundt to milliarder kroner.

FFO er svært kritisk til en slik framstilling, og stiller derfor spørsmål ved at den legges til grunn som en illustrasjon på hvor mye samfunnet kan spare inn ved å øke innsatsen mot misbruk av velferdsordninger. Probas undersøkelse er blant annet gjennomført ved at et såkalt "ekspertpanel" er spurt om deres subjektive vurderinger knyttet til omfanget av misbruk av særskilt sykelønnsordningen. I dette tilfellet består panelet av et utplukk av ansatte i NAV. Når det konkluderes med at det er over 50 prosents sannsynlighet for at minst seks prosent av sykepengeutbetalingene skjer som følge av misbruk, er dette altså ut fra at et panel av ansatte i NAV har gjort seg subjektive vurderinger i tilknytning til problemstillingen.

Dette mener FFO fremstår som tendensiøst, og som et overdrevent ivrig forsøk på å fremskaffe dokumentasjon som tilsier et stort innsparingspotensial som følge av forslagene som foreslås i høringsnotatet. Det er trolig ikke uten grunn at Proba selv i rapporten belyser temaene "Feilkilder" og "Usikkerhet og sannsynlighet" i tilknytning til intervjuet med det såkalte "ekspertpanelet".

FFO mener at på et så usikkert grunnlag å anslå at kostnadene kan reduseres med om lag to milliarder kroner i sykelønnsutbetalingen ut fra intervjuer med NAVs ansatte, fremstår som noe søkt, uavhengig av hvilken metodikk som er tatt i bruk. FFO er derfor sterkt kritisk til at et slikt anslag er tatt med som begrunnelse for hvorfor det er hensiktsmessig å iverksette flere tiltak for å redusere misbruk av velferdsordninger.

Vennlig hilsen

FUNKSJONSHEMMEDES FELLESGRUPPE

Knut Magne Ellingsen /s/
Leder

Liv Arum
Generalsekretær